

ILUSTRIRANI

GLASNIK

LETNA NAROČNINA ILUSTR. GLASNIKA
KRON 8⁻, ZA DIJAKE KRON 6⁻; POSA-
MEZNE ŠTEVILKE 20 VINARJEV :: LETNA
NAROČNINA ZA NEMČIJO KRON 10⁻, ZA
DRUGE DRŽAVE IN AMERIKO KRON 13⁻

SLIKE IN DOPISI SE POŠILJAJO NA URED-
NIŠTVO ILUSTRIRANEGA GLASNIKA, KATO-
LIŠKA TISKARNA. ::: NAROČNINA, REKLA-
MACIJE IN INSERATI NA UPRAVNIŠTVO
LISTA, KATOLIŠKA TISKARNA V LJUBLJANI

LETNIK 2. * 17. AVGUSTA 1916 - IZHAJA VSAK ČETRTEK * ŠTEV. 51

Gospod major se uči streljanja s strojno puško.

Port-Said. Prizori iz Komna. Življenje za fronto. Prizori iz Karpatov. Soška pokrajina.

Gubbijski volk.

(Konec.)

Zgodaj sta se podala na pot drugo jutro.

»Že davno niso ptiči tako lepo prepevali kakor danes,« je dejal ropar.

Frančišek se je prijazno smehljaj. Solnce je vzhajalo izza gorâ in rdečilo vrhove, spodaj v dolini pa se je razprostiralo megleno morje. Cvetke so se iskrite v rosi in dvigale svoje glavice. Lepa je bila narava in, kakor prvi dan, brez krivde. Zašla ovčica je priletela prestrašena čez pot. Roparju je vztrepetala roka, toda pustil je živalico v miru.

»Čudno,« je vzkliknil, ko je opazil ovčico kakor domačo ob Frančišku, ki je božal belo živalico, ko se je skrivala v njegovo haljo. — Kmalu za njo je pritekel ovčarski pes, da jo požene k čedi nazaj, a ko pes zapazi orjaškega divjaka, stisne rep, zacvili in odbeži.

»Koga vodiš v mesto, Frančišek?« zakliče čuvaj s stolpa.

»Mir!«

»Kako govoriš o miru in vodiš seboj volka?«

»Odpri nama vrata! Za mir sem jaz porok.«

Počasi se odpro velika vrata, škripajoča v tečajih, menih in ropar sta vstopila v mesto.

Na cesti blizu vrat se je že nabralo vse polno ljudi, ker so jih na nevarnost opozorili rogovi čuvajev.

»Volk je tu, gubbijski volk! Glej, ali ga vidiš? Naš svetnik ga je premagal in ga nam privedel ujetega. Slava Frančišku svetniku!«

Obrazi so se ljudem smejali od veselja, drugim so se gubančili od jeze in maščevalnosti.

Kakor očiten grešnik je stopal ropar s sklonjeno glavo za menihom. Čutil je, kako valove proti njemu valovi srda, toda tesno ob njem stopa menih držeč ga za roko.

se kesa svojih grehov in Bog mu je odpustil.«

Glasno mrmranje prekine govornika.

»Na kol ga nataknite!« zavpije Bombardone in zavihiti po zraku svoj mesarski nož.

Mračno pogleda Giovanni mesarja, ki se kakor od puščice zadet hitro umakne med množico.

»Molči, Bombardone, svetnik naj govori, saj nisi ti ujel roparja.«

»Tudi jaz ga nisem ujel,« nadaljuje Frančišek, »sam iz proste volje je šel z menoj, ker noče več biti ropar.«

Ljudje pa ne morejo umeti, pogledujejo se in molče.

»Prosim vas, bratje, pristopite sem in dajte roko Giovanniju v znamenje miru.«

Nikdo se ne gane. Ropar še vedno zre na kamenite stopnjice ob vodnjaku, kjer so ležali ostanki sočivja in citron. Svetnik pa se ozira po ljudeh, v posameznike upira svoje oči, kakor bi z njimi hotel prodreti v njih srca.

Port-Said ob sueškem prekopu, kjer se bijejo boji za obvlado afriško-azijskih vrat.

»Ali si ga videl?« reče Giovanni pikro. »Kaj bodo šele ljudje naredili z menoj?«

»Pojdiva!« odgovori menih, nobene druge besede in ropar gre za njim.

Ob vratih mesta Gubbio obstaneta; začuje se namreč trobljenje z rogmî in potnika se prestrašita.

Čuvaji so namreč s stolpa opazili potnika in med njima spoznali volka in niso hoteli odpreti velikih vrat.

Frančišek je tolkel z železnim obročem, pritrjenim na hrastova vrata; ropar je kakor otrok prijel meniha za roko in se ga je držal.

Na trgu se je nabralo vse črno ljudi. Vsevprek je kričalo:

»Volk je ujel! Vendar enkrat je v naših rokah! Ubijte ga! Ne! Na tezavnico morilca! V ječo ga vrzite! Na vislice! Deček s ceste pobere kamen, da bi ga vrgel na hudodelca, pa neka ženska ga udari po roki in mu izbije kamen.«

»Nikar, boš svetnika zadell!«

Ob vodnjaku obstaneta potnika. Frančišek zamahne z roko in kmalu se poleže šum med ljudmi.

»Bratje moji, tukaj pred vami je pastir Giovanni, ki mu vi pravite volk. On

»Nikdar ne dam roke morilcu svojega sina,« se oglasi neka žena iz množice, »dajte mi prostora, da mu pljunem v obraz, morilcu, roparju.« In rinila se je ženska skozi množico, blede od srda in sovraštva, proti roparju, ki je še neprestano gledal v tla.

»Ti, ti, izvržek pekla!« je kričala pred njim in dvignila svojo grozečo roko; menih pa stopi vmes in udarec namenjen volku, zadene njega v obraz. Prestrašeni ženski omahne roka, ko zapazi okrvavljeno lice na svetniku.

»Obljubil sem volku, da bom porok za njegovo življenje, zato moram jaz prej

umreti, nego ropar,« zavpije svareč Frančišek.

»Pusti me, menih,« zašepeta Giovanni Frančišku, »ni treba, da bi ti trpel za-me, dovoli jim, naj naredo z menoj, kar hočejo; moje življenje je že itak mrtvo.«

Razjarjenih oči se obrne Frančišek h Giovanniju in ga poljubi pred vsemi ljudmi.

»Ako te vsi drugi ne marajo, te jaz vsprejem za brata.«

Lahkoživi, nestalni ljudje so kakor začarani gledali, kako je na licu krvaveč menih poljubil roparja. Nato pa so začeli zopet kričati, eni so roparja preklinjali, drugi so se z njimi prepirali, tretji so proslavljali svetnika in razburjene pomirjevali, toda nikdo se potnikoma ni hotel približati.

Tedaj pa so ljudje zagledali deklico, ki je prišla iz bližnje cerkve. Takoj je opazila svetnika in roparja ob vodnjaku. Razveselilo se ji je lice, poškopila se je z blagoslovljeno vodo v kropilniku in hitela skozi množico, ki je vrvela in kričala:

»Volku že ne damo roke, ni mogoče. Jutri že pozabi, kar danes v sili obljubi. Ne maramo ga v naše mesto! A glejte svetnika, kako prijazno govori z njim. — Ah kaj, on misli, da so vsi taki kakor sam. — Kaj on ve o roparjih in morilcih!«

sina. Pred morilcem je stala in se tresla kakor trepetlika. Giovanni se umakne in se pritisne na rob vodnjaka, zdelo se je, da se mora zgruditi. Žena je poskušala, da bi kaj rekla, a beseda ji ni mogla iz ust.

»Brat Frančišek, odpusti, ker sem te udarila,« spregovori končno proseče.

»Odpusti, in tebi bo odpuščeno!« ji odgovori menih krotak kakor jagnje. Omahovala je; globoko vzdihnila: »Brat Frančišek, veliko zahtevaš, skoro nemogoče zahtevaš.«

»Jaz ne,« reče menih in pri tem potegne iz halje lesen križec in ga ji poda v poljub.

Žena poljubi križ, solze se ji vdero čez lice, hitro, kakor da je storila veliko-dušen sklep, se obrne k roparju in mu poda roko. Toda prehudo je bilo to za njeno naravo, hitro si zagrne glavo z ruto in glasno ihteč pobegne v cerkev.

Zamišljen gleda ropar za njo: temna rdečica zaplove po njegovem ogorelem obrazu in potne srage so se zablščale na njegovem nagubanem čelu.

»Svetnik se igra s človeškimi srci, kakor igralec s svojimi strunami,« je dejal odličan meščan in se zamišljen napotil domov. Polagoma so se ljudje razšli.

»Tudi nama treba, da odideva,« reče

Čevljički.

Spisal Viktor Gomulicki. Jz poljščine preložil Al. B.

anes je nastal v življenju Marinkinem odločilen preobrat.

Obuli so ji prvokrat čevljičke.

Pred naskokom na prirojeno svobodo deteta so se vršila dolga prerekanja in dolgi boji. Marinkin oče je bil proti čevljičkom, mati in njene prijateljice pa so bile za nje. Tašča, videč deklico z bosimi nogami stopajočo po tleh, je sklenila tolste roke in vzkliknila:

»Za božjo voljo! Vaše dete je tako kot kmetsko dete!«

Mati ni nič odgovorila, očitajoče je pogledala očeta in robec pritisnila na oči.

Toda oče, ki je naprednjak in demokrat, ni odnehal.

»Kaj za to!« je rekel odločno (s taščo se ni šaliti), »naj bo moje dete tako ali tako, samo da bo zdravo in trdno.«

»Sicer pa,« je pristavil z nekoliko ostrejšim glasom, »ali je kmetsko dete boljše od gosposkega?«

Iz Komna: Prihod ranjencev.

Iz Komna: Bolnica v Komnu.

Deklica pa — bila nam je znana Leontina — se je pregneta skozi množico in stala pred vodnjakom.

»Brat Frančišek,« reče vesela »Bog je vendar-le uslišal mojo molitev, da si prišel še živ nazaj v mesto.«

»Da, Leontina,« reče menih in pokaže na tovariša, »mi obhajamo mir«. V strahu pogleda deklice na divjaka, ki jo je drznotožno pogledal v obraz. »Dobrodošel v našem mestu!« je dejala s tresočim glasom in mu podala svojo drobno, belo desnico, »hvala ti, da si zanesel življenju našega brata Frančiška.«

Nestrpno je ropar prijel za nežno roko in zajecjal nekaj besedi v zahvalo.

Čez obraz svetnikov pa so se porosile svetle solze.

Blagor miroljubnim!

Ljudje so se drenjali vedno bliže. »Leontina! Kaj je rekel svetnik? Blagor miroljubnim!«

Tedaj stopi stara ženica h Giovanniju in mu poda svojo suho tresočo se roko. In kakor bi se bili ljudje vzbudili iz začaranja, so hiteli skupaj in podajali volku roke v znamenje sprave. Med drugimi je pristopila tudi mati umorjenega

Frančišek Giovanniju; »ako ostaneš tukaj v mestu, poiščem ti hišo, kjer te bodo vsprejeli, da si pošteno služiš svoj vsakdanji kruh.«

»Ne, ne,« odvrne Giovanni, »ljudje mi morejo odpustiti vsled moči, ki jo imaš ti nad njimi, toda pozabiti ne morejo. Zato bi bil jaz rad s teboj eden tvojih.« In prijel je meniha za roke. »Ali si morda preveč upam, kajne da?«

Frančišek ga pogleda in reče: »Pripravljen si torej, da svobodo zamenjaš s pokorščino in razbrzdanost s postom in pokoro. Uboštvo in pomanjkanje ti ostane zvesta kakor dosedaj. Ali to ne bo prehudo za-te?«

»Nič ni za-me prehudo, ako si ti z menoj,« vzklikne strastno Giovanni.

»Torej prav — reče Frančišek — vsprejem te v družbo spokornih bratov. Pojdi z menoj v Asizi!«

»Torej je vendarle brat Frančišek umoril volka,« vzklikne Leontina, ki je še zadnja med njima ostala. In roko v roki sta Frančišek in Giovanni zapustila mesto Gubbio.

Tašča ga ni niti pogledala. Pomeknila je naslonjač k hčerinemu stolu, jo objela krog vratu (pri čemer je njena svilnata mantila zašumela kakor meč skozi zrak) ter pritisnivši obraz in vela usta k njenemu čelu, jo z vzdihom nekolikokrat poljubila.

V tem vzdihu je bilo izrečeno vse.

Po odhodu svilnate mantile je oče pretrgal premirje, a topot že z manjšim upom v zmagi. Nasprotna stranka se je bila odločila ali zmagati, ali pa zahtevati razporoko. Okrepila je vero v svojo idejo, in taka vera daje nezlomljivo silo.

Oče je že mislil, da bo vsakčas premagán ter se je kot zadnjega rešilnega sredstva prijel higijene.

»Ako ti je mari detetovo zdravje,« je zaklinjal nasprotnika, »ako si želiš, da bi bila naša Marinka brez katara, kašlja, vratne bolezni, prehlajenja itd...«

Zdaj pa je nastalo nekaj nepričakovanega.

Nasprotnik, namesto da bi se branil s prošnjami, jokom, jezo, je dvoumno umolknil in izvedel zvižčen obrat; naglo se je pojavil, ko je bil najmanj pričakován, ter zadal smrtni udarec.

Ta udarec je bila njegova lastna knjižica, katero je žena vzela iz omare, jo odprla in pokazala na tole mesto:

»Nekateri si prizadevajo, da bi otroke navadili hoditi bose; taki otroci trpe za neprestanimi katari.«

Oh, česa ne najde srce matere, ki hoče nališpati svoje dete?

Oče se je pomel, oči, sam sebi ne verujoč — a te besede so bile res tiskane

Iz Komna: Vsprejem ranjencev v baraki.

črne na belem v jako važnem delu poltretji palec debelem, polšesti palec širokem in poldeseti palec dolgem, imajočem napis:

»Javna in zasebna higijena.«

Ni preostajalo drugega, nego vdati se.

»Ah, —« je rekel čez nekaj časa premagan, s sramežljivo vdanostjo: »Ako že mora biti tako, ženka moja, pa pojdeš te dni v mesto in kupiš tiste nesrečne ...«

»Ni treba!« ga je prekinila žena, »so že tu!« In zasukala mu je pred očmi s parom novih majčkenih čevljičkov.

Na ta način je gizdavost dobila premoč nad priprostostjo navad, civilizacija nad naravo, navada nad resnico, Eva nad Adamom. Na ta način je bila Marinka prvokrat obuta.

Ko je bil že oče podpisal sramotni mirovni traktat, izkušalo se je braniti še dete.

Odkimavalo je z glavico, cepetalo z nožicami, protestiralo z jokom, prehajajočim crescendo od cvilenja do vriskanja — a nič ni pomagalo.

Mati je s pomočjo pestunje prijela branečo se Marinko za okroglo rožnobo nožico, potegnila nanjo nožavico, ponovila isto na drugi nožici, in v kratkem sta bila obuta oba čevljička.

Nogavice so bile rdeče (otroci imajo radi rdečo barvo) in čevljički so bili iz rumene telečje kože s prekrasnimi kardami.

Ko so bili Marinko obuli, so jo povedli na sredo sobe, pomirivši njen jok s piškoti, a deklica je bila slabovoljna, preplašena in osramočena.

Oči ji niso igrale veselo kot sicer, temveč so bile uprte v tla polne nemira. Držeč se materine roke je pokladala nožice z velikim strahom v nesigurnem koraku, kakor bi hodila po steklu ali ledu. Rokici je držala, kakor nese ptiček krila, kadar se pripravlja k spanju, in skrivljena usteca so pričala, da se vnovič spusti v jok.

Skratka, zala, živa, prožna Marinka je bila naenkrat odurna, okorna in slabovoljna.

Oblecite najlepšega amorčka ali ke-

rubina v frak ali v krilo z vlečko, takoj napravite iz njih karikaturo.

Ko so jo hoteli prisiliti, da bi hodila sama, je padla po tleh, se udarila na glavo in brcala z nogicami, ležeč na hrbtu.

Da bi jo pomirili, so prinesli cel zavitek piškotov, dali so ji trgati nov, krasen album, obkladali jo z najsrčnejšimi poljubki, a čevljičkov ji niso slekli.

In ko je prišlo do nove izkušnje, se

Marinka ni hotela podati v novo nevarnost. Filozofski je sedla na tla, podvila eno nožico ter se pričela mirno plaziti po tleh ravno tako, kakor je delala v desetem mesecu svojega življenja — pred pol leta.

Civilizacija je torej za celih šest mesecev ustavila prirojeni razvoj deteta.

Ne plakaj, Marinka, in sprijazni se s potrebo! To je samo začetek trdovratnega boja, ki ga bosta bili zate dveh nasprotijsili.

Preden se tvoje nožice navadijo okov,

dobiš lokove tudi na roke. Ti, Marinka, nisi kmetski otrok, zato boš morala hoditi na izprehod, natikati si na prstke usnjeno ali svilenko prevleko. Ta prevleka ti stisne prstke, da niti piškota ne boš mogla držati z njimi, niti popraskati se po nosku. Njega namena ne ugameš niti zdaj, niti pozneje.

Malo pozneje ti oči zastro s prozorno cunjico, da bi te čuvali pred solncem, po katerem milo hrepeni vse tvoje bitje, kakor v kletko zaprta ptica po prostosti.

Solnce bodo skrivali pred tabo solnčniki, da se počasi odvadiš jasne, prijetne

bodno, da bi ti padali na rame in te delali podobno pramateri Evi.

Na enem mestu ti lase pristrizejo s škarjami, na drugem pa ti pritrdijo tujo kito ter popolnoma izpremene prirojeno obliko glave. Pozneje pride na vrsto modrec.

In to romanje, pri nogah začeto in do glave segajoče, pojde potem globoko v duha in v srce.

Misliš-li, deklica, da se bodeš smela smejati, kadar ti bode na smeh?

Nikakor ne.

Prigodi se na primer, da prideš v salcn ter naletiš tam na postavo, smešnejšo od vseh pajacev, s katerim se zdaj igraš. Bo pa to bodisi tolsta gospa, pordečena in počrnjena, v čepici s pomarančastimi pentljami, bodisi plešast gospod z rdečim nosom in kozjo brado, ki se smešno trese pri vsakem koraku.

Uvrši te postave, se boš silno zabavala ter se spustiš v glasen, vesel smeh. A zdajci te mati z mirnim obrazom popelje iz sobe, in ko bosta sami, te udari po rokah, ali pa ti navije ušesa. Pri tem boš slišala pouk, da se plešastemu gospodu in debeli gospe ne smeš smejati, ker je on bogat stric in ona bogata teta in da bo za obema mamica podedovala.

Drugikrat se prepričaš, da se tudi žalost ne sme vsakokrat pokazati s solzami.

Imela boš na primer pestunjo, na katero boš navezana kot na prijateljico. Srce ti razveseljuje s povedkami in pesmimi, zvesto in požrtvovalno ti streže v bolezni. To pestunjo ti mamica spodi zato, ker ni pazila na njeno toaleta, ker je prišla šele na drugo zvonjenje, ali zaradi česa podobnega. Ko to zveš, se prisrčno razjokaš, a boš pošteno ozmerjana, da boš pomnila, da je dovoljeno plakati samo ob izgubi sebi enakih.

Ko nekoliko zrasteš, stopi na prizorišče nov sovražnik tvoje svobode v podobi krasotne knjige s slikami. To

Zabava v vojaški kuhinji na laški fronti.

svetlobe in se ti priljubi bivanje v nezdravem polmraku z zastori zagrnjenih sob, kjer ima vsaka barva napačen ton in vsak obraz moti z napačnim izrazom.

Celo lasem ne bodo pustili rasti svo-

knjižico sprejmeš z velikim veseljem, a potem jo boš črtila iz vsega srca, ker je to abecednik, nad katerim moraš sedeti po cele ure, dočim bodo »kmetski otroci« z veselim krikom letali po travniku, loveč

metulje, trgajoč cvetke in igrajoč slepo miš.

Za to knjižico pridejo druge, stokrat dolgočasnejše, s sešitki, peresi, svinčniki, zoprno črna tinta in ostre igle. Vse to bo nepremostljiva pregrada med teboj in naravo, katero odtod vidiš samo skozi okno, a še to samo z dovoljenjem vzgojiteljice. Kmalu nato pride mučenje prstov na klavirju, mučenje nog pri plesnem učitelju. Polagoma se moraš navaditi predpisanim pozicijam, nad katerimi boš skrbeno bdela mati in učiteljica. Kajti podobna bi bila »kmetškemu dekletu«,

Sicer pa te bliskavice, o katerih sem ti govoril, ne bodo vznemirjale predolgo. Odkraja bodo najhujše, potem se bodo javljale čedalje slabše, dokler nazadnje ne ugasnejo popolnoma. In ostane ti po njih samo nekaka tesnoba, katere si ne bodeš znala razjasniti. Plakala boš, borila se s krči, kruto se borila z bližnjiki.

A tudi to preide sčasoma.

In nazadnje pride čas, ko dorasteš iz male Marinke v veliko gospo Marijo in bodeš v oblasti druge Marinke, in to Marinko pričneš izobraževati po svojem obrazu in podobi, ravno na ta način, ka-

Skrb za zdravje v vojni.

Bojna polja, na katerih se razkraja na tisoče trupel, so velika nevarnost za zdravje. Taki kraji prestanejo biti nevarni za zdravje, kadar so se razkrojila trupla in se je povrnil prah v prah. Zato se širi mnenje, da je vsako zadrževanje razpadanja mrtvih teles naravnost nespametno, kajti dokler se vrši proces gnitja, toliko časa prihaja lahko iz slabo pokopanega telesa smrad in z njim bolezen. Pariški profesor Bordas širi misel, da je nepo-

Tone Lesnik

od Železne Kaplje, padel 24. avgusta 1914.
Pred nami ti, za tabo mi!

T. Lesnik

od Železne Kaplje, padel 26. februarja 1915.
V miru z Bogom!

Franc Vedenik

iz Št. Pavla pri Preboldu, ranjen pri Grodeku, umrl doma 17. julija 1916.
Počivaj v miru!

Vid Centa

iz Želimelj, padel dne 19. aprila 1916 na Freikoflu na laškem bojišču.
Svetila mu večna žluč!

Josip Rojnik

iz Braslovč, bivši organist v Škofji Loki, padel 17. junija 1916 na laškem bojišču. Spavaj mirno v Gospodu!

Jožef Žmitek

iz Češnjice v Bohinju, padel v Galiciji jeseni leta 1915.
Na svidenje nad zvezdami!

ako bi pokladala roke in noge drugače, nego je predpisano.

Ko dorasteš in bodo vse tvoje smisli dovolj civilizirane, prične svet izobraževati tvoje srce.

To bo najdaljše in najbolešnejše mučenje.

Včasih se bode v tebi skriti človek strahoma uprl, a upor bo grozil porušiti celo zgradbo. Zdajci bodo kratki bliski pričeli propast življenja, kazoč ti pot k resnici in sreče. Čutila boš tajno ganotje čuvstev, izhajajoče iz najbolj skritih globin tvojega bitja, ganotja tako iskrena in čista, kakor je trepetanje rože, kadar razvija svoje liste proti solncu.

In zdaj ti bodo na zgledih razkazovali, kake strašne posledice ima poslušanje takih ganotij. Pokažejo ti kazni in muke, pripravljene za lahkomišelnosti ljudi, ki bi sledili tem plamenčkom. Končno groznje in strah zapro tvoje srce, bojazljivo se stisne v prsih, prizadevajoč si, da bi zavzemalo kolikor mogoče malo prostora, da bi se skrilo in ne kazalo svoje prisotnosti.

In vse to, Marinka, se bo godilo samo — tebi v prid.

V svetu rednih ljudi — in v drug svet vendar nočeš spadati — bi se tisti, ki bi se drznil slušati glas svojega srca, izročil velikemu nasprotstvu. Gotovo bi nikjer ne imel lepega stanovanja, niti številnega služabništva, niti časti sebi enakih in nazadnje niti lastne lože v gledališču, niti obleke po sezoni.

Izhajati brez srca, tega se je navadilo že mnogo ljudi pred teboj in navadiš se tudi ti, drago dete moje...

Janez Perpar

iz Vel. Lipovca pri Žužemberku, je padel dne 11. aprila 1916 na Tirolskem.
Na svidenje pri Bogu

Ignacij Svetlin,

član viškega Orla, padel 3. julija 1916 na gališkem bojišču.
Počivaj v miru!

Maks Cilenšek

iz Braslovč, član bralnega društva, umrl v bolnici na Dunaju.
Bog s Teboj!

kor te danes izobrazuje tvoja mamica.

Ne prizanesi ji niti z enim samim zaporom, eno samo muko.

Začne se zopet vse tako kakor! pri tebi — začeniš pri čevljičkih.

Iz Komna: Vikar Karol Čigon iz Vojšnice si zdravi ob-streljeno nogo s solnčno kopeljo; ob njem sta dr. Mlčoh in kurat Vlakančič.

trebno razkuževanje vojakov, ki so umrli vsled rane ali navadne bolezni, prvič ker zadržuje razkuževanje organsko razkrajanje, in drugič ker se zadržuje s tem črvad, da ne sodeluje pri delu. Na ugovore, da je nerazkuženo truplo stalna nevarnost, saj se zgodi tolikokrat, da ga izkoplje granata, odgovarja Borgas, da je bolje pospeševati razkrojitev nego zavleči jo z razkuževanjem. Takim potom bi se odstranila čim prej nevarnost za zdravje. Bordas in Bruère razlagata svojo misel, svoje poizkuse v »Academie des Sciences«. Za polivanje trupel naj bi porabljevali tekočino, ki se nareja, kadar gnije celuloza. Pri vsakem truplu, naj bo že pokopano ali ne, se začne razkrajanje od znotraj, od mikrob, ki žive v črevesu.

Pri poizkusih, ki sta jih izvršila profesorja, sta hotela izločiti notranji vzrok gnilobe, zato sta se poslužila prešičjih zametkov, ki so bili ravno vzeti iz svojega ovoja in so tehtali 300 do 350 gramov. Prvi zameetek je stal v pokriti posodi v čisti vodi, drugega sta dela v gnilobno tekočino, ki je bila razredčena z vodo, tretjega v nerazredčeno tekočino, četrta je dobila dvakrat vbrizg tekočine. Prvi zameetek v čisti vodi je ostal 66 dni nepokvarjen, oni v nerazredčeni gnilobni tekočini je razpadel v dveh dneh popolnoma, koščice so ležale na dnu v rdečkasti moči. Tretji in četrty zameetek sta razpadla v sedmih dneh. Torej naj bi bilo dognano, da pospeši celuloza razkrojitev trupel. Toplota pospeši to delo, pri toploti, ki vlada v vročih mesecih v severnem delu Francoske, sta zračunala, da bi se

začela razkrajati s celulozo polita trupla v petnajstih dneh. Izračunala sta to, primerjaje, kako hitro se razkroje trupla majhnih živalic, ki so zakopana v gorkem gnoju. Zakopala sta pasje, 60 kg tehtajoče truplo v gnoj. Po preteku osmih dni je ostalo samo še ogrodje psa v gnoju. Ta poizkus sta dopolnila z drugimi v svoji kemični delavnici, kjer sta dognala natančno čas razkrojitve, potrebno toploto in vlago. Najbrž bi bilo to polivanje samo za poletje. Ali je kaj na tem ali ne, bodo že presodili zdravniki. Gotovo je to, da je mrtev človek sovražnik živega, da prihaja iz pokopališč ob mokrem vremenu in pekočem solncu duh gnajočih trupel in da se dobi od tega duha ali smradu bolezen, saj sestoji vsak duh, bodisi vonljiv ali smrdljiv, iz predrobnihih teles stvari, ki razširja duh.

Torej je smrad velik nositelj bolezni. To so tudi poznali in verovali vse čase, zato so skušali o časih kuge pregnati bolezen s kajenjem in kropjenjem. Ko je bila leta 1854. kolera na Kranjskem, so pripovedovali ljudje, da je prišel z vetrom čuden smrad in ljudje, ki so ga vdihali, so oboleli. Kolera se je širila ravno vsled bolezenskih odpadkov, posebno ker niso imeli takrat še stranišč na izpero. Ravno vsled smradu, ki prihaja od odpadkov, dobi tako lahko legar, kdor je v bližini bolnika, posebno če ne odpira prav pridno okna noč in dan in ne poliva stranišča in posode z razkužilom. Zelo nevarne so pri tem greznice, ako so prepolne in ako udarja duh blata nazaj. V taki hiši bo prineslo prvo obolenje na griži, koleri, legarju, obolenje vseh prebivalcev. Morda prenaša voda ravno vsled tega tako rada bolezen, ker vleče smrad nase. Tako tudi mleko. Bolezen se prime včasih kake hiše, in kdor pride v njo, jo dobi. Mogoče, da se napije zid strupene moče greznicne in smradu. Znano je dosti slučajev, da se je držal legar trdovratno ene in iste hiše. To pojenjuje, odkar so stranišča na izpero in ker zahteva zdravstvena postava strogo, da se izpraznujejo točno jame greznice.

Znane prenašalke bolezni so tudi muhe, ki se naberejo posebno rade ob gnojnicah, greznicah, na vsaki nesnagi in obletajo bolnega in zdravega, jed in pijačo. Da se ne kotijo muhe, je najboljša snaga po dvoriščih, čiste jame, izpraznjene in izprane posode za smeti, odstranjenje odpadkov jedi in umazanih posod.

Zaboje za smeti polij večkrat s terpentinom, še bolje pa je s kropom. Vsak kos posode od jedi polij takoj po uporabi z vodo. Okna in tla umivaj s pelinovo razkuho in nameči pelina pod postelje in v kote, na okna. Pelin odganja tudi stenice in bolhe, ki prenašajo tudi bolezni.

Kdor ima v kleti in na dvorišču podgane, jim mora napovedati boj in oprati vse, kar prinese jedilnega iz kleti, umivati si roke tudi od drv in premoğa. Sploh

Klavna živina za fronto.

pa ni devati, kar je za jed, v kleti, koder so podgane, preden niso podgane odpravljene. Najboljša pomoč je dobra past. Pelin, smola, pasji jezik, kafra, smrde podganam. Ako potrosiš krompir jeseni s pelom ali s premoğovim prahom, ne gredo

Oddelek smukačev v Karpatih.

podgane rade gori.

Za muhe so najbolje palice lovilke namazane z lepom, trovanje muh ni ne lepo ne varno, muha pade lahko v jed ali pride kuri v kljun. Straniščna luknja mora biti večkrat polita z vrelim luğom.

Bolezni se širijo lahko tudi potom knjig, časopisov, pisem in vode. Pomanjkanje vode je vojski bolj pogubno kakor sovražnik, uživanje onesnažene in okužene vode porodi mrzlice, griže in druge nalezljive bolezni. Zato je preskrba zdrave

pitne vode bila vse čase pereče vprašanje vsake vojske, v sedanji dolgotrajni vojski jarkov in zakopov je postala tudi voda za kopanje krvava potreba. Zato so se osnovali kopalni vlaki, v katerih se razkužuje tudi perilo. Pitna voda se razkužuje s kuhanjem ali s precejanjem. Pitna voda je najbolj pripravna, da prenaša bakterije, zgodovina vseh vojska kaže na strašne bolezni, ki so se razširjale po vodi v taborih, posebno kolera, trebušni legar in griža. Vojaška uprava skrbi neprestano za to, da je vojska preskrbljena z vsemi modernimi napravami za čiščenje vode in ima celo vrsto predpisov in navodil za spoznanje, če je voda zdrava ali ne, skrbi za urejeno privažanje vode in za določitev potrebnih posod in tvarin, za vpejavo izkušenih novosti na tem polju in za izobrazbo ljudi v tem važnem delu. Žal, da niso težave pri razkuževanju vode še do danes popolnoma premagane, razen prekuhovanja, ki pa zahteva časa, prostora in dela in ni vedno izpeljivo. Kemično bistrenje vode po precejanju, ki se uporablja, kjer ni voda sama na sebi zdravju nevarna in je samo onesnažena z ilovico ali rastlinstvom, kadar pa grozi okuženje, pride v poštev kemično razkuženje vode. Za navadno čiščenje po precejanju ima armada velike precejalce, ki očistijo v eni uri do 2000 litrov vode, ki ni bila ravno preveč onesnažena. Kemično razkuževanje vode pa mora biti znano vsakemu posameznemu vojaku, da si pomaga v sovražni deželi.

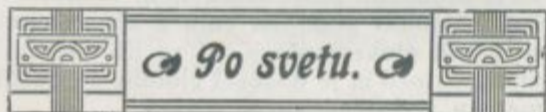
Razkužuje se voda z bromkalijem, klorkalijem, solno kislino, superoksidom in lesnim ogljem. Francozi jo razkužujejo z ultra-višnjevimi žarki.

Razkužujejo se tudi pisma. Ravno pismo je zmožno, da prinese bolezen iz daljnega kraja. Zgled je robadja epidemija na Faroernskih otokih, ki ni mogla priti drugače tja, kakor po pismu iz krajev, kjer je vladala tedaj ista bolezen. Abraham a Santa Clara pripoveduje v svojem opisu kuge na Dunaju, kako je dobil gospod na izprehodu pismo in je prebledel, ko ga je odprl, ker je dobil s pismom vred kugo, in pri nas se je zgodilo pred kratkim, da je obolela ugledna gospa na kozah, ki jih je mogla dobiti samo po pismu, ki je prišlo iz okuženega kraja. Na pismo se prinese slina pri zalepljenju in pri obračanju strani, ker nima vsakdo vselej pri rokah in je tudi še premalo v navadi posodica z mokro gobo. Bakterije na pismu se prisuše in ostanejo delj časa kaljive, tudi je nevarnost okuženja po pismih bolj huda kakor pri knjigah, ker pridejo pisma hitreje v roke. In časopisi! Iz kavarn pridejo zopet iz sto rok v sto rok. Naposled v prodajalno in pekarno, mesnico, kjer zavijejo v potiskan in zamazan papir v kljub vsem prepovedim kvas, kruh, meso in druge jestvine. Prodajalne pokupijo časopise in knjige, ki leže po cela leta v prahu. Posebno časopisi, ki prihajajo prebrani iz bolnic, so nevarnost za zdravje. Saj ni treba, da bi bila bolezen ravno strupena, pot sam na sebi, že od zdravega človeka, je strupen, kaj šele od bolnega! Knjige prehajajo iz rok v roko, posebno one iz knjižnic. Skoraj vsak ima slabo navado, da oslini prst, ko obrne list. To se pozna na knjigah, ki se bero rade, ki imajo kar rjave vogle. Prepreči se to lahko s tem, da se prime list s suho roko ob gorenjem oglu, tako ostane knjiga čista in zdrava.

Treba bi bilo torej razkuževati pisma, knjige in časopise. Sam si naredi to lahko vsak na najbolj priprost način, če dene

sumljivo stvar vsaj za nekaj minutov, toplo pečico, seveda ni treba, da se sežge. Dr. Knav pravi, da je potreba, da se razkužujejo vsa pisma, ki prihajajo iz krajev ali bolnic s prenosljivimi boleznimi. Pisma se razkužujejo najbolje v razgretem soparu. Zavijejo se v debelo sukno in pariyo pol ure v velikem stroju za razkuženje pri toploti 108—110 stopinj C, in se posuše v vročem zraku. Pri tem se ne pokvari pisava in ne omeči zalep, znamke se ne odločijo, samo razglednice izgube nekoliko svoje lepote. V nekaterih bolnicah razkužujejo pisma dvakrat na dan.

Še nekaj je, na kar so gledali v času hude kuge. Novci (Mengon). Stavili so jih v jesih, niso jih jemali iz roke v roko. Gotovo so novci nevarni za prenos bolezni, poleg tega so pa še nevarni za zastrupljenje krvi, če pridejo v dotiko z rano in so umazani, tudi ima dosti otrok navado, da grizejo novce. Nevaren je pa zdaj tudi bankovec. K sreči se dvekronski hitro zmane in raztrže in ravno dvekronski gre skozi dosti potnih rok. Novci se pač lahko operejo, s tankimi bankovci je pa stvar sitna, da bi jih ljudje vsaj ne slinili pri prijemanju, kakor je stara in grda navada.

Rusko bojišče.

Naval ruskih čet po gališki in bukovinski zemlji se je ustavil, deloma ker so Rusi prisiljeni vsled groznih izgub svoje čete z novimi nadomestiti, zlasti pa zato, ker so Avstrijci in Nemci spravili ogromno vojaštva na rusko bojišče. Ob Seretu so se Rusi pod vodstvom generala Saharova trudili zadnje dni, da bi prišli do železnice, ki vodi iz Lvova v Tarnopol ter si priborili pot do Lvova. V hudih bojih pa Rusi niso mogli naprej, ker so jih naše čete povsod s protinapadi odbijale. — Ob Dnjestru je armada generala Köves odbila več močnih napadov; vroči boji so se vršili zlasti v bližini Delatyna. — Južni del naše armade, ki mu načeluje naš prestolonaslednik, je na krikih precej napredoval, središče pa je malo umaknil zaradi ugodnejše obrambe. Kjerkoli v hribovitih krajih Rusi ne morejo raz-

viti svoje premoči, so vselej v enakem boju od naših tepeni. — Ruska ofenziva seveda še ni končana, vendar vse kaže, da bodo Rusi z njo v primeri s svojimi izgubami le malo pridobili. — Med ruski ujetniki je tudi precej Srbov, posebno topničarjev; to je dokaz, da se Srbi tudi udeležujejo vojske na Ruskem in da jih rabijo Rusi pri topništvu kot znane zanesljive artiljeriste.

Avstrijsko-laško bojišče.

Boji na tirolskih mejah so precej ponehali. Lah ima zelo neugoden, pogorski teren pred seboj, zato je tu svet pripraven le za manjše krajevne boje. Sedaj je Cadorna skoro vse svoje razpoložljive čete zbral na goriški fronti. Z velikimi silami pritiska na koroško stran, še z večjimi pa na Doberdob in Gorico. Živahno delujejo tudi zračni letalci, ki so na Trst in na Nabrežino metali bombe. — Vse to so priprave za veliko šesto laško ofenzivo, katero je Cadorna napovedal po laškem časopisju. Moral je biti v zavesti tolike premoči na svoji strani, da je brezpogojno računal vsaj z delnimi uspehi. Pred to silo so po trdovratnih bojih naše čete umaknili pri Gorici na vzhodni breg Soče. Ob tej priliki so naši ujeli 3000 Lahov, ki so si upali predaleč naprej. — Gorica je zadnje dni neizmerno trpela. Obstreljevali so jo noč in dan, na mnogih krajih so se znetili požari, ki jih ni bilo mogoče gasiti vsled neprestanega sipanja laških granat. Dne 8. avgusta so se posamezni oddelki laške armade pokazali v Gorici. — Boji na Doberdobi trajajo dalje in naši svoje postojanke uspešno branijo. Zadnja beseda še ni izgovorjena, vendar se moramo z občudovanjem spomniti, da so se Lah približali Gorici šele po 15 me-

secih vojske, pa bi jo bili lahko zasedli prvi dan, če bi bili znali.

Francosko bojišče.

Napadi združenih Angležev in Francozov se nadaljujejo, vendar je obramba Nemcev silna in vztrajna, tako da o kakem posebnem napredovanju sovražne ofenzive ne more biti nikakega govora. Zdi se, da se ob Sommi razvije tako vojskovanje kakor pred Verdunom. Približno na enem in istem mestu se pobijajo sovražniki med seboj, a nobeden ne more naprej. V teh potokih krvi pravijo, da se delajo priprave za tretjo zimsko vojsko. Ker ni odločilne zmage na nobeni strani, zato tudi ni govora o mirovnih pogojih.

Rusko-turško bojišče.

Turki so si na Kavkazu zopet osvojili po Rusih izpraznjeni mesti Muš in Bitlis; dve važni postojanki, ki zabranjujeta rusko prodiranje pri Bagdadu in združenje ruskih čet z angleško armado. Rusi kopičijo svoje čete v Besarabiji, ker bi radi pridobili Rumunijo za vojsko proti nam. Rumuni so bili prve dni avgusta že na tem, da udarijo zoper nas, a so se za enkrat premislili in pravijo, da prično meseca septembra. Sedaj Rumunija res ne more dolgo čakati, tudi ona mora da pokaže svojo barvo.

Podvodni čoln.

(Bogo L.)

Mnogo se sliši dandanes o junaških delih podvodnih čolnov in njih voditeljev. Marsikdo se vpraša, kdo je izumil te

Soča na Primorskem.

čolne, ki so v primeri z velikimi bojnimi ladjami res majhni.

Prvi, praktično preizkušeni čoln te vrste je sestavil slavni izumitelj parobroda inženir Fulton, ki je bil kot sin irskega izseljenca leta 1765. v Pennsylvaniji rojen, se spočetka posvetil slikarstvu, a je pozneje začel mehaniko študirati.

V Parizu je Fulton sestavil podvodni top za bombe, ki se je nahajal na manjšem čolnu. Izstrelku je dal ime »torpedo«, kar pa je pravzaprav latinsko ime ribe »Električni skat« (torpedo marmorata).

Da bi uničil angleško premoč na morju, je sestavil podvodni čoln, s katerim je delal meseca maja l. 1801 poizkuse na Seni.

Z začudenjem so gledali Parižani malo, smodki podobno vodno vozilo, ki je merilo nekaj nad 7 metrov v dolžnosti, kako se je v vodi premikalo, potapljal, pa zopet prihajalo na površje. Plulo je malo vozilo poljubno proti vodi ali vzporedno s tokom. Imenovalo se je »Nautilus«.

»Nautilus« je bil narejen iz lesa, obit z bakrenimi ploščami in okovan z železnimi obroči. Na vrhu se je nahajala mala kupola, v katero so bila vdolana mala

okrogla okenca, ki so omogočevala voditelju razgled. Razentega je nosil čoln še mal jambor z jadrom, da je čoln na gladini prevozil večje daljave. Greben (Kiel) pa je obstajal iz težke kovinske plošče.

Stroj za premikanje pa je bil kaj enostaven. Obstajal je iz kolesa s postrani postavljenimi lopaticami, torej že iz nekega vijaka, ki se je v notranjščini s pomočjo ročice (Kurbel) vrtel. Na podoben način se je premikalo tudi krmilo, ki je bilo pritrjeno na zadnjem koncu. Spredej je imel čoln malo sidro.

Če je hotel čoln potopiti, je stlačil na zadnjem koncu čolna zrak za dihanje in

vpuščeno vodo, da se je čoln potopil. Poprej je zvišal napetost pare v kotlu na 10 atmosfer (1 atmosfera je pritisk 1 kg na 1 cm²), s čimer je dosegel, da se je čoln pod vodo premikal še 5 ur s hitrostjo 4 vozlov. Pri tem je napajal stroj s parno napetostjo 4 atmosfer.

Čoln sta potiskala dva stransko pritrjena vijaka, ki sta istočasno regulirala globočino. Razen vijakov sta se nahajala na zadnjem koncu tudi navpično in vodoravno krmilo.

Kakortudi se je polagalo veliko važnost na ta čoln, ki je bil oborožen z dvema torpednima izpuščalkama in imel posadko 9 mož, vendar se je kmalu opazilo toliko nedostatkov in nevarnosti, ki so bile združene s tem čolnom, da se ga je opustilo in danes je samo še zgodovinska znamenitost.

Dolgo časa je delala posebno francoska mornarica poizkuse s podvodnimi čolni in primeroma je kmalu postavila v svojo pomorsko službo več podmorskih čolnov.

Prvi večji uspeh so dosegli Francozi s svojim podvodnim čolnom »Gustave Zédé«, imenovanim po svojem konstrukterju, ki pa je umrl pred izgotovitvijo. Ta iz bronastih plošč sestavljen, 45 metrov dolg, smodki podoben čoln z 266 tonami so gonili elektromotorji, ki so jih napajali akumulatorji in je dosegel globine 10 do 20 metrov in hitrost do 8 vozlov.

Še starejši pa je podvodni čoln »Gymnote«, z dolžino 17 metrov in 30 tonami. Gonil ga je elektromotor s 50 konjskimi silami in je dosegel hitrost 9 do 10 vozlov pod vodo.

Dočim je bil »Gymnote« že leta 1888. izpuščen v morje, je bil »Gustave Zédé« šele leta 1893. narejen.

Spočetka so vsak poizkus oznanili vsemu svetu, toda pozneje so vse uspehe podmorskih čolnov prikrivali.

Pozneje se je zvedelo, da so Francozi še mnogo popravili na čolnu »Gustave Zédé«, tako da je dosegel pod pogonom stroja, s 720 konjskimi silami, na gladini 15 vozlov, pod vodo pa 8 vozlov hitrosti; glavno pa je bilo na teh popravah, da so spremenili akumulatorje in strojeve.

(Dalje.)

Paolo Boselli, novi laški ministrski predsednik.

Vabilo na naročbo „Ilustr. Glasnika“.

S septembrom nastopi Ilustrirani Glasnik svoj tretji letnik. Z veseljem vsprejet si je Ilustr. Glasnik v teku teh dveh let pridobival vedno novih prijateljev in naročnikov, dokaz da jim donša v besedi in sliki veliko zanimivega.

Ilustr. Glasnik se trudi, da pri naša bralcem izbranega berila in mnogo slik z bojišča in domačih krajev.

Znamenita je galerija slik slovenskih padlih junakov, ki se žal vedno množi. Kakor to sedaj boli in peče, vendar bomo imeli poznejša leta v teh slikah dragocen spomin slovenskih mladih junakov, ki so v tej svetovni vojski dali svoje življenje za srečnejšo bodočnost naše domovine.

Tudi za tretji letnik imamo pripravljenih v zalogi raznih izvrstnih pripovednih spisov, daljših in krajših in celo zbirko krajskih slik.

Z novim letnikom pričnemo z novim, daljšim romanom »Boy«, ki ga je spisal španski znameniti pisatelj Coloma.

Zato pa, da moremo list vsestransko spolnovati, prosimo p. n. naročnike, da nam ostanejo zvesti in da list razširjajo zlasti po gostilnah in kavarnah.

Ilustr. Glasnik je **najcenejši** list s slikami med Slovenci. Velja letno 8 kron. Cena — tako nizka — dokazuje, da ne iščemo nobenega dobička.

potem spustil skozi zaklopnico vode v spodnji del ladje. Z vodo obtežena ladja se je potopila in se premikala pod vodo s pomočjo vijaka. S pomočjo zračne tlačilke se je voda odstranila iz čolna in čoln je zopet lahko stopil na površje.

Potem ko je Fulton pokazal, da je njegov čoln porabljen — držal se je celo 5 ur pod vodo — je prišel v Brest. Poročila o čolnu so bila ugodna. In ko je še celo Fulton s pomočjo tega čolna potopil neko angleško križarico, se je videlo, da je njegov čoln poraben za vojne namene. Francoska vlada mu je dala izkaz, da je francoski častnik, da bi ne bil slučajno ujet — enostavno obešen. Ko pa je zahteval malo vsoto 40.000 frankov za »Nautila«, je bilo to odbito in Napoleon I. ga je proglasil za pustolovca in goljufa.

Leta 1815. je umrl veliki izumitelj in njegov »Nautilus« je zapadel pozabljenju.

Veliko zanimanje je vzbudil l. 1885. do 1888. od švedskega inženirja Nordenfelt delan čoln. Ta je bil 38 metrov dolg in je imel podobo smodke. Vozil je lahko kot drugi čolni vrh vode, kjer je šel 3-4 metrov globoko in vozil s hitrostjo 15 vozlov. Pri tem je molel na sprednjem koncu 50 centimetrov, na zadnjem 12 centimetrov iz vode. Če je vozil s polno hitrico, je voda pokrila skoraj popolnoma njegov trup, tako da je nudil le mal cilj sovražnim topovom. Stroji Nordenfeltovega čolna so proizvajali 1200 konjskih sil. Če je hotel Nordenfelt s svojim čolnom izginiti pod vodo, je potegnil dimnik v čoln in ga zaprl, pogasil ogenj in pomnožil težo čolna z

Prav vseč

Vam bodo gotovo razglednice devete skupine, ker so res elegantnega izdelka in narodne vsebine.

Gospodarska zveza

centrala za skupni nakup in prodajo v Ljubljani

registrouana zadruga z omejeno zavezo

Dunajska cesta (uradni prost. I. nadstr.)

priporoča svojo

zalogo vsakovrstnega kolonijalnega in specerijskega blaga;

zalogo najboljših mlekarjskih izdelkov: sira, masla, kondenziranega mleka;

zalogo zajamčeno pristnega vina iz Kranjske, Štajerske, Ogrske, Hrvatske, Istre in Dalmacije, najboljše domače slivovke, tropinovca, konjaka in ruma. (Kleti v Spodnji Šiški št. 152);

zalogo vsakovrstnih kmetijskih strojev. Strojnik vedno na razpolago;

zalogo raznih močnih krmil, gnojil in modre galice.

OČE.

B. Björnsen.

Mož, ki govori o njem ta zgodba, je bil eden najbolj veljavnih mož v svoji župniji. Rekli so mu Tord Overas.

Nekega dne vstopi k župniku v pisarno; stal je ravan kakor sveča in bil praznično-remen.

»Sina smo dobili,« je dejal, »in prosil bi, da bi ga krstili.«

»Kako naj mu bo ime?«

»Fin po mojem očetu.«

»Kdo so botri?«

Povedal je imena najbolj znanih mož v fari, ki so bili vsi v sorodu z očetom.

»Ali imaš še kaj povedati?« ga vpraša župnik.

»Rad bi, da bi mi sina krstili v soboto opoldne.«

»Ali še kaj drugega?« vpraša župnik.

Tord prime za klobuk in se odpravlja iz pisarne. Tedaj pa mu župnik poda roko in ga pogleda v oči, rekoč:

»Bog daj, da bi ti bil novorojenec v srečo!« Sestnajst let po tem dnevu je bil Tord zopet v pisarni pri župniku.

»Dobro se držiš,« mu reče župnik; »dolgo te že nisem videl, vendar se nisi kar nič izpremenil.«

»Saj pa tudi nimam nič skrbi,« je dejal

»Precej spredaj, prvo mesto,« odgovori župnik.

»Prav,« je dejal Tord in položil deset dolarjev na mizo.

»Ali imaš še kaj povedati?«

»Nič da bi vedel,« reče Tord in odide.

Zopet je minulo osem let, ko se je čul pred župniščem velik šum; nabralo se je tam več mož, njim na čelu je bil Tord.

»Danes je pa s teboj mnogo mož,« mu reče župnik, ko ga pozdravi.

»Na oklic bi rad dal svojega sina, ki se želi poročiti s Kare Storliden, s hčerko Gudmundovo, ki stoji tukaj pred vami.«

»To je pa najbogatejša dekle v celem okraju,« reče župnik.

»Pravijo,« odvrne Tord in si seže z roko v lase.

Župnik je sedel nekaj časa zamišljen; nato pa je zapisal oklice in zapisal imena prič.

Tord položi tri tolarje na mizo.

»Samo enega,« pravi župnik.

»Vem, za koliko imate pravico, toda to je moj edinec in jaz zato lahko nekaj več odričem.«

Po tem pojasnilu je duhoven denar sprejel.

»Sedaj si že tretjič pri meni zaradi sina, kajneda Tord?«

»Sedaj je pa tudi ž njim vse opravljeno,« odvrne Tord, zaveže svoj debeli mošnjček in se poslovi od župnika in tudi drugi gredo za njim.

Štirinajst dni nato sta oče in sin veslala čez jezero v Storliden, kjer sta se hotela z nevesto pogovoriti zaradi ženitnine.

»Deska pod menoj se mi ne zdi nič prav

se medtem zlekne na hrbet, obnemore in se potopi.

Tord tega ne more verjeti; zgodilo se je vse prehitro. Ves iz sebe gleda na prostor, kjer se je sin potopil in čaka, da se zopet pokaže nad vodo. Nekaj pen se je pojavilo in še nekaj, nazadnje ena velika, ki se je razpršila in jezero je bilo zopet jasno in mirno.

Tri dni in tri noči so ljudje opazovali, kako je Tord brodil z ladjo vedno na istem mestu, ne da bi kaj jedel ali spal; iskal je sina. Šele tretji dan so ga našli onemoglega in ga čez goro zanesli na dom.

Od tedaj je minulo leto dni. Pozno zvečer je nekdo trkal na župnijska vrata in s tresočo roko iskal kljuko pri vratih. Župnik odpre vrata in pred njim stoji visok, a upognjen mož, suh in sivih las. Župnik ga je gledal dalje časa, preden ga je spoznal. Bil je Tord.

»Kako da prihajaš ob tako pozni uri?« ga vpraša župnik.

»Zal, da pridem res tako pozno,« reče Tord in se truden vsede; dalje časa sedita molče.

»Nekaj imam pri sebi, kar sem namenil za uboge,« reče naposled Tord. Rad bi napravil ustanovo na ime svojega sina. Rekoč vstane, položi denar na mizo in se zopet vsede. Župnik prešteje denar.

»To je veliko denarja,« pravi župnik.

»To je polovica od skupička za moj dom, ki sem ga danes prodal,« odgovori Tord.

Dolgo časa sta zopet molčala; nato reče župnik:

»Kaj pa sedaj misliš?«

»Kaj boljšega.«

In zopet sta molče sedela, župnik je gle-

Profesor: »To pa je zanimivo za študij uspeha dušeslovnega vplivanja!«

»Vi mož, morda bi kazalo posel bolj metodično in znanstveno izvršiti.«

»Vi veste, da mula sili ravno v nasprotno stran, kakor vi hočete —«

»— namesto za glavo naprej, krepko tako-le zgrabiti za rep...«

»— in ga močno potegniti nazaj; po mojem načelu mora potem mula iti naprej —«

— tako-le! ...

Tord. Župnik pomolči in čez nekaj časa vpraša:

»Kaj pa te je nocoj privedlo k meni?«

»Danes pridem zaradi svojega sina, ki bo jutri birman.«

»Vrl dečko je,« pravi župnik.

»Nisem vam hotel plačati pristojbine, dokler ne izvem, kateri prostor ste za dečka odločili v cerkvi,« reče Tord.

trdna,« reče sin in vstane, da bi jo uravnal. V istem hipu zdrči deska, na kateri je stal, v vodo, sin se zalovi z rokami, zakriči in pade v vodo.

»Primi se za desko,« zavpije oče in mu jo pomoli v vodo. Vrtnec pa sina zasuče, da je ne more doseči.

»Drži se nad vodo,« kriči oče za njim, vrže desko proč in zavesla proti njemu. Toda sin

dal Torda, ta pa je v tla upiral svoje oči. Župnik izpregovori:

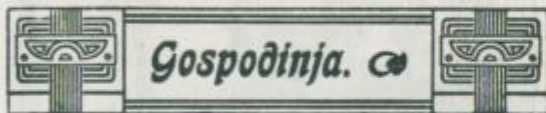
»Sedaj mislim, da ti je tvoj sin res v blagoslov.«

»Da,« reče Tord, »sedaj sem tudi jaz o tem prepričan,« in pogledal je župnika in dve solzi sta Tordu kanili čez obraz.

Rdeče jagode. Za zobni kamen utiraj zobe in dlesni z zreliimi jagodami. Angleži delajo za kamen tudi pašto iz jagode. Kislina v jagodi izjé kamen. Radi te kisline je jagoda tudi znano zdravilo za pege, ozeblina, potne noge, kamen v mehuru, ledvičine bolezni. Ako namočiš rdeče jagode v žganju, dobiš lepo dišečo in lepo rdečo tinkturo. Par kapelj te tinkture dá čaju dober okus in lepo barvo. Je tudi dobro mazilo za zamašen in zatečen nos, ozeblina in gnojnine. Pege in brazde izginejo po rednem močenju s tem žganjem. Na sladkorju kuhane jagode so krepilo starim in bolehnim, iz jagod iztisnjen ocedek pozdravi bolne in popravi stare.

Za srčne krče. Namочи debelo oteračo v mrzlo vodo ali v kis in ovij noge, vrhu tega volnen koc; ako ne pomaga takoj, ponovi čez dvajset minut. Lahko se nataknejo kar mokre nogavice in obuje na vrh suhe volnene. Na srce deni obkladek v rožnatem kisu namočene mete (vrtnični listi se namočijo v kisu), če tega ni, je dober tudi navadni kis. Za pijačo večkrat žlica metinega čaja. Pri hudem napadu je treba obkladka tudi na trebuh. Zdravnika je treba takoj. Kdor je podvržen srčnemu krču, mora imeti kaplje za srce vedno doma, se mora ogibati po možnosti razburjenj in napa in poti v gore. Gorke kopeli, vroče pijače in alkohol, močna kava in čaj niso za take ljudi. Priporoča se uživanje sirotke, mleka, medu in zelenjave, sicer pa pove zdravnik, kako se je ravhati temu ali onemu, vse ni za vse. Nikomur pa ne škodi, če si utira po drobu in nogah tinkturo prsnega korena. In to vsak dan dvakrat.

Močna zelenina juha. Olupi gomolj zelene in pet krompirjev, razreži, kuhaj na slani vodi. Naredi v kozi prežganje, deni vanj kosce, zalij s krompirjevo juho in vmešaj pol žlice redilnih drož. Nato kuhaj še 20 minut in dodaj sesekljanega peteršilja in malo popra.

Slanikova juha. Slanik namoči zvečer, operi in očisti zjutraj in razreži, pristavi ga na mrzli vodi, za okus deni lovorja, kumine, česna in kapljo kisa, naredi blede prežganje in zabeli; nareži v juho tudi par surovih krompirjev. Masti ni treba dosti. Ta juha se poda k žgancem ali žličnikom in je jako nasitna.

Zelenjava za zimo. Razsekljaj mlado listje peteršilja, zelene, drobnjaka, pehtrana, kreše, majarona, materine dušice, izepice in kislice, prevri vse to malo na slanim kropu, odcedi na situ in iztisni z leseno žlico. Na ½ litra zelenjave primešaj 1 dgk na debelo stolčnega popra, deni v steklenice širokega grla in zalij z močnim vinskim ali sadnim kisom. Mora biti bolj gostljato. Kis se drži več let in je prav dober za okisanje juh in omak, solat. Komur se bolj dopade, če je samo ena dišava, dene lahko sam pehtran ali kaj drugega.

Krompirjeve miši. Potrebne reči: ½ kg kuhanega zribanega krompirja, ½ kg moke, 10 gramov zribanih mandeljev, 3 jajca, 6 vin. drož, sol. — Kvas napravi z mlačnim mlekom, zmešaj krompir in moko s kuhlalnic, naredi v sredi jamo in stepi v nji jajca, primešaj vzhajant kvas, mandelje, kozarček slivovke in po potrebi soli. Zagnjeti mehko testo, ki mora dobro vzhajati, za kar je treba dve do tri ure. Potem razbela v ponvi masti, razgrej v nji žlico in jemlji z žlico testo v mast, miške opeci na obeh straneh in potrosi s sladko skorjo in s

sladkorjem. Zdaj, ko ni kruha, nadomestujejo lahko pri večerji kruh.

Kurijev prašek so uvedli Angleži iz Indije v Evropo. Je dražljiva dišava za mesne jedi, ki škoduje želodcu, ledvicam in jetram. Prašek se dobi že sestavljen, a bolje je, da si ga pripravi sam, kdor misli, da mora biti pri jedi. Zmešaj in stolci 15 gramov korijandra, 6 gramov kardamon, 2 grama španskega popra, 15 gramov kurkume, 8 gramov kumine, 8 gramov korenčka (Ingwer), 8 gramov belega popra. — Drugi recept pravi: zmešaj 30 gramov makovega semena, 30 gramov kurkume, 5 gramov sladke skorje, 10 gramov gorčičnega semena, 30 gramov korijandra, 8 gramov španskega popra.

Salpeter ali solitar se deva s soljo h kvašenim kumaram in drugi zelenjavi, da obdrži zelenilo. Podkajeno meso je lepo rdeče, če je nasoljeno in nadrženo s solitarjem in s sladkorjem. Preveč solitarja pa škoduje želodcu in naredi tudi meso trdo, zato pridevajo solitru sladkorja. Solitar, ki se rabi v kuhinji, mora biti suh. Najbolje je, da ga kupiš v lekarni.

Makova torta. Vzemi ¼ kg koruzne moke, ¼ kg zmletega maka, ¼ kg stolčnega sladkorja, sok in lupino pol limone, ½ litra surovega mrzlega mleka in noževo konico natrona, zmešaj in zlij v namazano modlo; speci pri polaganju vročini, razrezi in namaži po vrhu s sadno mezgo.

Medenčki. Štiri žlice vode in zavrhanu žlico moke raztepi, primešaj osminko medu, desetinko masla in osminko stolčnega sladkorja, pristavi k ognju in mešaj, dokler ne zavre. Vreti mora 20 minut (medtem mešaj kar naprej), odstavi, da se nekoliko ohladi, premešaj še enkrat in stresi na namazane krožnike.

Gozdna perutnina prihaja zdaj na trg. Mlado meso je bolj okusno, posebno za bolnike. Prsni koš pri mladi perutnini je še mehak, pri starih trd. Prvo pero na zunanjem koncu perutnic je pri mladih živalih ob koncu priostreno, pri starih okroglo.

Ovce kašljajo. Namочи malo čebulo na ¼ litru laškega ali lanenega olja in vlij ovci polovico zjutraj, drugo polovico popoldne. Med krmom namešaj materine dušice, za lizanje pomešaj z žlico soli žlico lanene moke in žlico grške detelje (smoke).

Skrbimo za ptičja gnezda. Leto za letom se manjša število naših ptičkov v gozdu, ložu in vrtovih. Prej smo to pojasnjevali z morijo ptičev ob Sredozemskem morju, kjer jih čaka nešteto vab, posebno v Italiji in v Egiptu, govorili smo o svetilnikih, brzojavnih drogih in žicah, o morju, ki pogoltne mnogo utrujenih popotnikov; rekli smo, da požro vse te okolnosti na leto cela jezera drobnih varuhov našega polja in vrtov. Ali tiste morije ptičev se ponavljajo, odkar se sele ptice od severa na jug. Svetilniki obstoje že stoletja. Brzojavni drogi ne stoje še toliko let, ali oni naredo ptičem primeroma le malo škode. Pravi vzrok, da nam izumirajo ptiči, tiči nekje drugje: Ljudstva je vedno več, vsaka ped zemlje se izrablja in obdeluje, močvirja se suše povsod, meje se odstranjujejo, grmovja in drevesa se iztrebijo. Tako ne dobe več ptice prilike, da bi si napravile gnezda in dobivale zadostne hrane. Ako se je vrnil prejšnje čase ptičji parček srečno iz svojega nevarnega potovanja v svoje staro gnezdo, je šel jeseni v številu 12 do 14 glav zopet nazaj na jug, od tistih 12 do 14 jih je prišlo najmanj štiri nazaj, ki so se pomnožili na 24 do 28, in tako smo lahko redčili ptičje vrste z lovom, ne da bi se to kaj posebno po-

znalo. Zdaj ne pride vsak ptič do gnezdenja, ker nima prilike za gnezdo, mnogi mladiči poginejo, tako se krčijo jate selivk, ko lete na jug, in onih, ki se vračajo na sever. Pticam stalnicam se ne godi nič boljše. Gospodarji vrtov so prišli do spoznanja: Najboljša obrambna postava za ptiče ne more tu pomagati in ne more napolniti zevajoče vrzeli, če ne povrnemo ptičem njim potrebne pogoje za življenje. Tako spoznanje je rodilo svoj sad, jeli nastavlja ptičjem gnezda. Ali ptice so se ogibale umetno narejenih gnezd. Prof. Liebe je menil, da se bodo ptice s časom privadile gnezdu, ali ptice se niso privadile in ves trud ptičjih prijateljev je bil zastoj. To je napolnilo barona Berlepa na misel, da se mora narava popravlja samo z naravo. Proučil je drozgovo gnezdo in je sestavlil tako gnezdo tako natančno, da so ga imele ptice za svoje in so šle brez strahu vanj. Zdaj se dobe vse vrste ptičjih gnezd na prodaj, naredi jih pa lahko vsak ptičji prijatelj sam in jih prilipi ali obesi v grm ali na drevo in privabi tako ljube ptičice. Po šolah na kmetih naj bi vzpodbujali učitelji otroke k takemu delu, kar bi tudi najbolj zabranilo razdiranje gnezd po otrocih. Vsak otrok naj bi imel svoje gnezdo in varoval mladiče v njem. Naj odmeva zopet log in gaj veselega ptičjega petja.

Zaušnica po telefonu. Kmet je nakupil raznih stvari pri trgovcu v mestu. Ko poravnava svoj račun, pravi trgovcu: »Zdaj moram še k semenarju na Rimsko cesto, da mi pošlje še 40 kil deteljnega semena.« — Trгоvec je pokazal na dež, ki je lil zunaj in menil: »Kam hočete zdaj, grmi in treska; kaj bi hodili tako daleč, le tukaj v ta glasovod po-vejte.« — Trгоvec je poklical po telefonu semenarja, pojasnil je kmetu, kako naj govori v tisto skledico in kmet je tulil: »Pošljite 40 kil deteljinega semena na Žirca v Peščenicah, ali povem vam, če pošljete tak, kakor zadnjič, vam prevrnem semenarjo.«

Tisti hip, ko je izgovoril zadnjo besedo, ga je udarilo po licu tako močno, da je padel vznak. Strela je bila udarila v telefon. Kmet pa je mislil, da mu je poslal semenar po telefonu zaušnico, pobiral se je in tulil: »Stréla grobijanska! Čakaj, da vidimo, kdo zna bolj.«

Ni si dal dopovedati, v dežju je tekel k semenarju, in zaušnica, ki jo je dobil semenar, je prinesla kmetu štirinajst dni zapora. Žirec je rekuriral, pa ni pomagalo. — Od tedaj ne sme nikdo govoriti pred njim o telefonu, ker je še danes prepričan, da je dobil tisto zaušnico po njem in da je bila pravica na njegovi strani, ko jo je vrnil.

Knjigoveznica Katol. tiskovnega društva v Ljubljani, Kopljarjeva ulica 6

se priporoča za vsakovrstna knjigoveška dela
Krajevni znaki za „Orle“,
kokarde in pentlje z napisi
za društva se izgotavljajo
v najkrajšem času
po zmernih cenah.

Katoliška
tiskarna
II. nadstr.

Črtanje in vezanje vsakovrstnih poslovnih knjig

Tiska in izdaja Katoliška tiskarna v Ljubljani.
Odgovorni urednik Josip Klovár.